

ANTALYA'DA TARIMSAL
KURUMLARIN TARİHÇESİ

ALİ GALİP ALÇİTEPE

Bu söyleşide Cumhuriyet'in Antalya'ya kazandırdığı üç kurum ele alınacaktır. Bu kurumlar sırasıyla; Sıcak İklim Nebatları Teksir ve Islah İstasyonu, İpekböcekçiliği Mektebi ve Zeytincilik Mütihazassıslığı Dairesi'dir.

SICAK İKLİM NEBATLARI TEKSİR VE ISLAH İSTASYONU

Cumhuriyet' in ilanıyla birlikte ülke genelinde yaşanan devrimci atılım, tarım alanında da kendini göstermiştir. Bu bağlamda, 4 Haziran 1937'de kabul edilen “Ziraat Vekâleti Vazife ve Teşkilat Kanunu” güzel bir örnek teşkil etmektedir¹.

T.C. Resmi Gazete'de, 14 Haziran 1937'de yayınlanan yasanın birinci maddesine göre, “T.C. Ziraat Vekâleti, devlet teşkilatı içerisinde, memleketin, ziraat, hayvanat ve orman siyasallarının tatbikine ve bu mevzulara giren işlerin iktisadi vaziyetlere göre tanzimine, ıslahına ve teşkilatlandırılmasına ve inkişafına müteallik hizmetleri ve umumi ve hususî kanunların tahmil eylediği vazifeleri yapmakta mükelleftir².”

Bu temel yasadan hareketle, Cumhuriyet Dönemi tarım politikalarının ana hatları şöylece maddelendirilebilir:

Bütün tarımsal kalkınma hareketleri halkçılık ve köycülük ilkesinden kaynaklanmaktadır.

- a) Çiftçileri bilimsel metotlarla tanıştırmak
- b) Üretimi rasyonelleştirmek

1 T.C. *Mer'i Kanunları*, Ankara, basım yılı belli değil, s. 313.

2 T.C. *Resmi Gazete*, 14 Haziran 1937.

- c) Tarımsal üretimi iç ve dış pazara göre düzenlemek
- d) Ürün çeşitliliği sağlamak
- e) Ürünleri ıslah etmek³

Yasa, her ne kadar 1937'de çıkmış ise de, yukarıda belirtilen ilkeler ışığında, çalışmalar çok önceden başlamıştır. Örneğin 1925'de, dönemin Ticaret Bakanı Ali Cemal Bey, narenciyenin önemli bir tarımsal emtia olduğunu belirtip, Antalya'da fidanlık kurulması önerisini ilgililere iletmiş⁴, yapılan tetkikler sonunda, 1926'da, Antalya Özel İdare'ye ait kırk dekar üzerine Narenciye Fidanlığı kurulmuştur. 1926 yılına ait Antalya Hususi İdare Esas Bütçesi'nden fidanlığı:

Masarif-i Umumiye: 1.500 TL

Emraz-ı Nebatiyye ve Haşerat-ı İtlafiyye: 300 TL olmak üzere, toplam 1.800 TL para ayrıldığı görülmektedir⁶.

Fidanlığın kurulduğu arazi, Tekelioğulları Vakfı'na aittir. Vakıf arazisi, vakfiye kaydına göre, Teke Sancağı Mütesellimi El-Hacc Mehmed Ağa tarafından vakfedilmiştir⁷.

Adı geçen arazide, 1934 yılı Kasım ayında M. Tenkual⁸ ve Şevket Bey tarafından, Sıcak İklimler İstasyonu açılmış olup, kuruluş amacı kahve yetiştirmektir⁹. Bu amaçla, Mairitus Adaları'ndan ücretsiz kahve tohumu getirilmiştir¹⁰. İstasyon binasının yapımına, 14 Mart

3 İbrahim Tevfik, "T.C. Ziraat Siyasetinden ve On Senelik Ziraat İşlerine Toptan Bir Bakış", *Ziraat Gazetesi*, Eylül - Ekim 1933, s. 9-10-47, s. 431.

4 Ali Cenai, "Sahil Anadolu' nun İktisadi Vaziyetine Dair Notlar", *Aydın Tarihi*, C.7, S. 22, S. 927.

5 Muhammet Güçlü, *XX. Yüzyıl'ın İlk Yansında Antalya*, Antalya, 1997, s. 56

6 "Antalya Vilayeti 1926 Hususi İdare Esas Bütçesi Tasdik Tarihi: 16.09.1927, 1926 *Senesine Mahsus olarak Vilayat Umumi Meclisleri Tarafından Tanzim Olunup Tasdik-i Ali'ye İktiran Eden Hususi İdare Esas ve Munzam Bütçeleri*, İstanbul, 1932, s. 174.

7 Cemil Cahit Sönmez, "Narenciye' yi Kaptırmayalım" *Radikal*, 27 Mayıs 2007.

8 M. Tenkual, Ziraat üzerine doktorasını tamamlamış bir ziraat mühendisi olup Haziran 1936 başlarında sözleşmesi yenilenmeyerek merkeze alınmıştır. *Resmi Antalya*, 4 Haziran 1936

9 *Resmi Antalya*- 29 Ekim 1934; CHP Büyük Kurultay 5, Parti Programının Hükümetçe Tahakkuk Ettirilen Kısımları Hakkında Rapor, Ankara 1939, s. 79.

10 *Cumhuriyet Arşivi*, Fon Kodu: 30, 18.2, Yer No: 62..1

1938'te başlanmış, 3 Mayıs 1938'te bitirilmiştir. Müteahhidi Mehmet Yantaş'la ortağı Mustafa Yıldız'dır. Toplam 472 m² büyüklüğündeki bina iki katlıdır. Zemin katında müdür odası, idari bürolar, koleksiyon salonu, genetik, ziraat ve kimya odaları ile ambar ve makine dairesi bulunmaktadır. İkinci kat ise, bir hol, üç oda, mutfak ve banyodan oluşan müdür lojmanıdır¹¹.

Alınan karar gereği, 1937'de Aksu'ya taşınan istasyonun adı, Sıcak İklim Nematları Teksir ve İslah İstasyonu olarak değiştirilmiştir¹².

Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi kayıtlarına göre, istasyonun kadrosu 25 kişidir.

Müdür	1
Fen Memuru	1
Asistan	1
Mutemet	1
Teknisyen	4
Yabancı Uyruklu Ustabaşı	1
Bahçıvan	2
Bahçıvan Yamağı	2
Daimi İşçi	7
Başteknisyen	1
Kâtip	1
Makinist	1
Hademe	2

Aksu'ya taşınan istasyonda, daha önce fidanlıkta yapılan jütle ilgili çalışmalara hız verilmiştir. Jüt, askeri ve sivil çuval ihtiyacını karşılayacak hammaddeyi karşılamak amacıyla dikilmiştir¹³. Jüt

11 "Cumhuriyet İdaresinin Tarihi Teessüsünden Biri: Antalya'da Yapılan Nufia İşleri", *Resmi Antalya*, 23 Haziran 1941.

12 *1. Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi, Ankara -1938*, Ankara, 1938, A Serisi, Takım: 2, s. 67.

13 *Resmi Antalya*, 23 Haziran 1941.

tohumları ise Hindistan'dan getirilmiş (kininle beraber) ve elli lira ödenmiştir.¹⁴

1939 yılı verilerine göre jüt ekimi¹⁵

CİNSİ	EKİM TARİHİ	ÜRÜN TARİHİ	EKİLEN ALAN	ATILAN TOHUM	DEKAR BAŞINA HÂSILAT
C. OLİTORİUS	03.05. 1938	26.09. 1938	3.250	4	806
C. CAPSULARIS	04.05. 1938	28.09. 1938	3.250	5	609
H. CANNABIS	04.05. 1938	29.09. 1938	3.250	6	840

14 Mayıs 1943'te, İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı olarak gezdiği 15 istasyonda¹⁶, pamuk, yulaf¹⁷ ve tohumu yurtdışından getirilen bir tür yonca yetiştirilmiştir¹⁸. Tohumları, Almanya, İtalya ve Hollanda ile, o dönem Hollanda sömürgesi olan Java Adası'ndan, 185 TL karşılığında alınmıştır¹⁹.

Bunun dışında, tarımsal mekanizasyonla da ilgilenen kurum, zaman zaman elindeki aygıtları ihale usulü ile halka satmıştır. *Resmi Antalya Gazetesi*'nin 23 Nisan 1943 tarihli sayısı buna güzel bir örnek teşkil etmektedir. Adı geçen gazetede yer alan bir ilanda, "Toplu ve dört yataklı Platt adlı çırçır makinesi satılacaktır" denilmektedir²⁰.

14 *Cumhuriyet Arşivi*, Fon Kodu: 30..18.2, Yer No: 62.18..1

15 Mahir Öğütücü-Okcuoğlu, *Jüt Nebatı ve Ziraatı*, Antalya, 1939, s. 65.

16 *Resmi Antalya*, 14 Mayıs 1943.

17 Cahit Beğenç, a.g.m., s. 123.

18 *Resmi Antalya*, 22 Mart 1941.

19 *Cumhuriyet Arşivi*, Fon Kodu: 30..18.1.2, Yer No: 49.80..3

20 *Resmi Antalya*, 23 Nisan 1943.

Sıcak İklim Nebatları Teksir ve Islah İstasyonu'nun adı, 1945'de düzenlenen Meyvecilik Kongresi'nde, Antalya Bahçe Kültürleri İstasyonu olarak değiştirilmiştir²¹.

Sıcak İklim Nebatları Teksir ve Islah İstasyonu'nun bulunduğu arazide, 1936 yılının sonlarına doğru, Narenciye İstasyonu açılmıştır. Merkez binasının müteahhitleri Osman Midhat Kökmen ve Mehmet Kökmen Kollektif Şirketi'dir. 47.883 TL harcanarak yapılan bina toplam 246 m²'lik bir alanı kapsamaktadır²².

Bugün Narenciye Araştırma Enstitüsü olarak bilinen kurumun amaçları, Antalya Halkevi'nin yayın organı olan *Türk Akdeniz Dergisi*'nde şöyle anlatılmaktadır:

“Türkiye için ekonomik önemi olabilecek iç ve dış pazarda rağbet görecektür ürün tipi elde etmek, subtropik meyvelerden, hurma ve muz gibi Antalya'nın iklimsel yapısına uygun tarımsal ürünler elde edip, bunları çoğaltarak çiftçilere dağıtmak (1936'dan itibaren üretimi yapılmaya başlayan Valencia Portakalı'nı örnek gösterebiliriz)²³ Islah edip geliştirerek maliyette indirime gitmek ve henüz bilinmeyen egzotik meyve türlerini üretmek²⁴.”

Dr. Ali Sami Yen'e göre Narenciye İstasyonu'nun açılış amaçları: Öncelikli olarak işçi ücretlerinin hızla arttığı bir dönemde bahçe sahiplerini bilgilendirmek, yeni varyeteler elde etmek, parazitlerle etkin mücadele sağlamak ve elde edilen ürüne biran evvel pazar bulmaktır²⁵

Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi kayıtlarından yaptığımız saptamaya göre enstitüde toplam onaltı kişi çalışmaktadır²⁶.

21 Cahit Beğenç, a.g.m., s. 122.

22 “Cumhuriyet İdaresinin Tarihi Teessüsünden Biri: Antalya'da Yapılan Nafiz İşleri”. *Resmi Antalya*, 26 Haziran 1941.

23 Münir Akmeriç, *Turuncgiller ve Türkiye'de Turuncgil Ziraatı*, Ankara 1969, s. 21.

24 “Ziraat İşleri”, *Türk Akdeniz*, s. 11-12, ss. 103-104.

25 Ali Sami Yen, “Yerli Etüdlere'i Antalya Narenciye İstasyonu Ne İçin Açılmıştır”, *Türk Akdeniz*, s. 1, ss. 24-26.

26 *I. Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi*, s. 67.

Müdür	1
Fen Memuru	1
Mutemet	1
Asistan	1
Yabancı Uyruklu Ustabaşı	1
Daimi İşçi	7
Hademe	4'tür.

Yine aynı kayıtlardan istasyonun 1938 yılı bütçesi²⁷:

Kadro Tahsilâtı	13.584 TL
Genel Harcama	17.225 TL
İnşaat – İstimlâk	59.240 TL
Toplam	90.049 TL

Narenciye İstasyonu'nu 1939 yılında gezen, gazeteci Rıza Erdem, gözlemlerini şu cümlelerle yansıtmaktadır.

“Yeni yapılmış istasyon binalarının önüne geldik. Yeni çeşit müessesat binalarının örneklerinden olan bu yeni binalar, cidden cazip ve güzel. Oradaki istasyon binasının sağında işletme dairesi, solunda memur ikametgâhları, büyük binanın alt katı laboratuvar ve konferans salonundan ibarettir. Beş enstitü memuru ziraat mühendisi, ondört de diğer hizmetler için kadrosu vardır. Konferans salonunda çiftçilere düzenli olarak konferans²⁸ verilmektedir²⁹.”

Önemli yazarlarımızdan Vâ-Nü'nun kurumla ilgili saptamaları ise şöyledir: “Antalya'da portakalcılık, fenni bir şekilde inkişaf ediyor. İstasyon, 180 dönüm büyüklüğünde pek muazzam bir portakal çiftliğidir. Ortasında müessese ve memur evi olarak çiçekler içinde modern binalar var. Tesis için 1.000.000 TL sarfedilmiş, soneni 15–20.000 TL bütçesi var”³⁰

27 a.g.e., s. 60.

28 Rıza Erdem- “Narenciye İstasyonu' nu Ziyaret”, *Resmi Antalya*, 18 Eylül 1939.

29 Ali Sami Yen, “Narenciye'de Budama ve Fidan Hakkında Bir Konuşma”, *Türk Akdeniz*, s.22, ss. 14-24.

30 Vâ-Nü, *Antalya İkinci Dünya Harbi'nde Nasıl Güzelleşebildi*, İstanbul, 1944, s. 11-12.

İstasyonun bugün de varlığını sürdüren dış duvarları ile, artık işlerliğini yitirmiş ve hatta çoğu kaybolmuş beş demir kapısının yapımı için, 23 Kasım 1939'da ihale açılmış, söz konusu çalışma 1940 başlarında bitirilmiş³¹. Öteyandan, *Resmi Antalya Gazetesi*'nin 15 Şubat 1940 tarihli sayısında yayınlandığına göre, istasyona, havuz ve beraberinde sulama kanallarının yapımı için ihale verildiği saptanmıştır³². Tarımsal mekanizasyonun gelişimine ayrı bir önem verilmiş, zaman zaman alımlar yapılmıştır.

Ziraat Vekâleti 1943'te, traktör, mibzer, çapa, diskaroks otomatik orak, otomatik kazayağı ve römork göndermiş, 28 Aralık 1943'te bir adet çift atlı araba ve iki adet at koşumu için ihale açılmıştır³³. Personelin eğitilmiş olmasına özen gösterilmiştir. 1936 yılı CHP İl Kongreleri kayıtlarından öğrendiğimize göre, narenciye ürünlerinin bakım ve ambalajlama usulleriyle ilgili olarak, Avrupa'ya öğrenci gönderilmek istenmiştir.³⁴

Enstitü çalışmaları arasında en dikkat çeken isimler kuşkusuz Dr. Ali Sami Yen ve Mahir Öğütçüokcuoğlu'dur. Dr. Ali Sami Yen, Halkalı Ziraat Mektebi'ni bitirmiş, İtalya'da narenciye üzerine doktora yapmıştır. 1934'te istasyona giren Yen, kısa zamanda müdür olmuştur.³⁵ Antalya Halkevi'nin faal üyelerinden olan Dr. Ali Sami Yen, 1938'de Köycülük Şubesi Yönetim Kurulu Üyeliği'ne de getirilmiştir.³⁶

Dr. Ali Sami Yen'in saptanabilen yayınları şunlardır:

• “*Antalya Bahçe Kültürleri İstasyonu'nun 15.12.1952 tarihinde Mersin'de Toplanan I. Narenciye Kongresi'ne Sunduğu Etüd ve Deneme Neticeleri*” Ankara, 1953, s.I, v.d.

• “*Antalya Narenciye İstasyonu Ne İçin Açılmıştır*” *Türk Akdeniz*, s.I, ss. 24–26.

31 *Resmi Antalya*, 23 Kasım 1939

32 *Resmi Antalya*, 15 Şubat 1940.

33 *Resmi Antalya*.28 Aralık 1943

34 *CHP 1936 Kongreleri*, Ankara, 1937, s. 47.

35 *CHP 1936 Kongreleri*, Ankara, 1937, s. 47.

36 Galip Alçitepe, *a.g.e.*, s. 37.

- “Antalya Limonu” *Türk Akdeniz* s.8, ss. 3–4.
- “Muhtelif Milletlerde Ziraat ve Türkiye Ziraatı’na Toplu Bir Bakış, *Türk Akdeniz*, s.16, ss. 8–11.
- “Narenciye’de Budanma ve Fidan Dikme Hakkında Bir Konuşma”, *Türk Akdeniz*, s.22, ss. 14–24.
- “Portakal”, *Türk Akdeniz*, s. 26, ss.7–8.
- “Köy ve Köylü”, *Türk Akdeniz*, s. 28, s. 6.
- “Portakal-II”, *Türk Akdeniz*, s.28, ss.17–20.
- “Casimiroa Edulis”, *Türk Akdeniz*, s.32–33–34, ss.12–13, 16–17.

Ziraat Mühendisi olan Mahir Öğütçüokcuoğlu ise, Sıcak İklim Nebatları Teksir ve Islah İstasyonu asistanıdır.³⁷

Mahir Öğütçüokcuoğlu’nun saptanabilen yayınları şunlardır:

KİTAP:

- *Yerfıstığı*, Antalya Halkevi Yayını, Antalya, 1938, 32 s.
- *Jüt Nebatı ve Ziraatı*, Antalya Halkevi Yayını, Antalya, 1939, 76 s.
- *Elmacılığımız*, Antalya Vilayeti Umumi Meclisi Yayını, Antalya, 1940, 40 s.
- *Kenevir* (Ulaşılamadı).
- *Okalıptus* (Ulaşılamadı).
- *Akasya Ağacı* (Ulaşılamadı).
- *Kastamonu’da Uryani Eriği* (Ulaşılamadı).
- *Elma ve Armudun Fazlasından Niçin ve Nasıl Pekmez Yapılır* (Ulaşılamadı).
- *Mersin Ziraat Rehberi* (Ulaşılamadı).
- *Faydalı Ağaçlardan Dut Ağacı* (Ulaşılamadı).
- *Okalıptus Ağacının Yetiştirilmesi Usulü* (Ulaşılamadı).

37 Galip Alçıtepe, “Antalya’ da İki Öncü Dergi: Çağlayan ve Türk Akdeniz”, Antalya, 2005, s. 37.

MAKALELER

- “Antalya Yaylalarında Meyveciliğin İktisadi Kıymet ve Durumu, *Türk Akdeniz*, s. 15, ss. 8–9.
- “Murtına Köyü’nde Mahir Öğütücü’nün Süt Hakkındaki Konuşması” *Türk Akdeniz*, s.15, ss. 14–15.
- “Sıcak İklim Nebatlarından Mersin Ağacı”, *Türk Akdeniz*, s. 16, s. 13.
- “Akasya Ağacı”, *Resmi Antalya*, 25 Eylül 1939
- “Sıcak İklim Nebatları Serisinden Okaliptus Ağacına: Memleketimizde Sıhhi Duruma Bir Bakış”, *Resmi Antalya*, 21 Eylül 1939.
- “Antalya Narenciye Bahçelerinde Portakal Sineği”, *Resmi Antalya*, 2 Ekim 1939
- “Antalya’ da Pamuk Koza Kurdu”, *Resmi Antalya*, 9 Ekim 1939.
- “Zamk Hastalığı”, *Resmi Antalya*, 12 Ekim 1939.
- “Antalya’da Narenciye Bahçelerinde (Krazimfalos) Haşeresi”, *Resmi Antalya*, 29 Ekim 1939.
- “Meyve Ağaçlarının Soğuklardan Korunması”, *Resmi Antalya*, 9 Kasım 1939.
- “Dut Ağacı”, *Resmi Antalya*, 23 Kasım 1939.
- “Sıcak İklim Nebatları Serisinden: Hintyağı Nebatı” *Resmi Antalya*, 11 Aralık 1939.
- “Sıcak İklim Nebatlarından Lüfe”, *Resmi Antalya*, 14 Aralık 1939.
- “Rofya Nebatı”, *Resmi Antalya*, 11 Ocak 1940.
- “Kına Ağacı”, *Resmi Antalya*, 18 Ocak 1940.
- “Şeker Kamışı”, *Resmi Antalya*, 25 Ocak 1940.

Gerek Dr. Ali Sami Yen ve gerekse Mahir Öğütücüokcuoğlu’nun yazıları teknik olarak irdelendiğinde, bir takım ortak özellikler taşındıkları saptanmaktadır. Bunlar, batıl inanışları yıkacak fen kültürü bilgisi taşımaktadır. Yazı dili sade olup, cümleler kısa ve nettir.

Halkevleri dergilerinin de, bu yönde hareket ettiği dikkate alınırsa³⁸, yayın amaçlarının bilimsellikten öte, halka yönelik kaygılar taşıdığı gerçeği ile kaleme alındıkları dikkat çekmektedir.

Mahir Öğütücüokcuoğlu bu durumu şu şekilde ifade etmektedir, “Bütün emelim, mesleğimizdeki iş gayretlerinin artması ve köylülerimizin refaha, kısa ve doğru yoldan yürüyerek, biran önce kavuşabilmesidir.”³⁹

“ANTALYALI, KONUKLARINA KAHVE YERİNE PORTAKAL SUNAR”

Narenciye İstasyonu, Kemalizm’in “Halkçılık İlkesi”nden aldığı ivmeyle, çiftçi ile bütünleşmeyi başarabilmiş kurumlardandır. Bu bütünleşmeyi iki yolla gerçekleştirmiştir; Antalya Halkevi çatısı altında yaptığı faaliyetlerle ve kurumun açtığı kurslar ve eğitimsel çalışmalarla.

Dr. Ali Sami Yen ve Arif Oktay⁴⁰ gibi bazı memurların yönetim kurullarında da yer aldığı Antalya Halkevi, İstasyon için, halka ulaşmanın önemli bir aracıdır. İstasyon, Halkevi Köycülük Şubesi ile birlikte, daha 1933’te henüz bir fidanlıkken, Çirkinoba Köyü’nü örnek köy seçmiş ve bu köydeki dört dönümlük bir alana, 200 turunç fidanı dikmiştir. Bu fidanlığın amacı ise, çevre köylere dağıtılmak üzere, damızlık narenciye ağacı yetiştirmektir⁴¹. Yine aynı yıl, Çakırlar Köyü’nde, portakal ağaçlarının ıslahı konusunda, halkla eğitim çalışmaları yapılmıştır. İzmir Halkevi’nden sağlanan on bin aşu kalem, çiftçilere dağıtmıştır⁴².

1935 yılının 7 Kasım günü, örnek köy seçilen Soluk’ta, köylülere ders verilmiş⁴³, bir yıl sonra aynı köyün arazisinin bir kısmı portakal

38 Galip Alçitepe, a.g.e., s. 18-19.

39 Mahir Öğütücü, a.g.e., s. 9.

40 *Resmi Antalya*, 23 Ocak 1941.

41 Galip Alçitepe, a.g.e., s. 36.

42 CHP Antalya, Antalya, 1923, s. 11-12.

43 CHP Antalya, Antalya, 1923, s. 11-12.

fidanlığı yapılmak üzere istimlak edilmiştir⁴⁴. 1936'da ise, Bahtılı Köyü'nde örnek bir portakallık kuran Narenciye, kısa sürede ürün elde etmeyi başarmıştır⁴⁵.

Halkevi dergilerini kullanmaya başlayan istasyon, zaman zaman verdiği ilanlarla, halkın özellikle turuncğillere bakışını değiştirmeyi sağlamıştır. Çağlayan Dergisi'nin ilk sayısında yer alan bir duyuruda şu ifadelere rastlanmaktadır, "Antalyalı, konuklarına, kahve yerine portakal sunar."⁴⁶

2 Ekim 1941'de narenciye ürünlerine zarar veren *Chyrsompholus*'la mücadele amacıyla çiftçiye kurs verilmiş ve gerekli ilaçlar dağıtmıştır⁴⁷. Bütün bu çalışmaların yanı sıra, çiftçilerin bilimsel metotlarla üretim yapmasını sağlamak amacıyla, 23 Nisan 1943'te gazete ilanıyla kurs duyurusu yapılmıştır. Buna göre;

"1- İstasyon'da narenciye *bahçıvanlarına* mahsus ve tamamıyla ameli bir sulama kursu açılacaktır. Kurs, sabahleyin saat 09.00'dan akşam 17.00'ye devam edecek, 3 - 4 Mayıs 1943 tarihine rastlayan Pazartesi - Salı günü olmak üzere iki günde bitecektir.

2- Kursa iştirak etmek isteyenler, 30 Nisan 1943 tarihine kadar istasyonumuza müracaatla kayıtlarını yaptırılmaları iktiza eder.

3- Kursa iştirak edeceklerden hiçbir ücret istenilmeyeceği ve devamı müddetince bilamel çalışacaklara 2 TL yevmiye verileceği gibi, ilerde açılacak kursları takip edip, muvaffakiyetle bitirenlere narenciye bahçelerinde bahçıvanlık yapabileceklerine dair vesika verilecektir.⁴⁸

1 Ekim 1937'de, Filistin'den, 17 Filistin Lirası, 100 milim karşılığında narenciye fidanı, 7 Nisan 1938'de Amerika'dan 924,60 dolar karşılığında subtropik meyve fidanı alımı amacıyla Bakanlar

44 CHP 1936, II Kongreleri, Ankara, 1937, s. 48.

45 a.g.e., s. 47.

46 *Çağlayan*, s. 1, s. 5.

47 *Resmi Antalya*, 2 Ekim 1941.

48 *Resmi Antalya*, 23 Nisan 1943.

Kurulu'ndan karar çıkmıştır⁴⁹. Öte yandan, belli dönemlerde halka, istasyon ürünlerinden satışlar yapılmıştır. Örneğin 12 Ocak 1943'te, bini 25 Lira'dan Altıntop (greyfurt), 24 Aralık 1943'te ise 15.000 portakal bini 18 Lira, 30.000 limon bini 25 Lira, 2000 bergamot bini 20 Lira'dan satışa çıkarılmıştır.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, 14 Mayıs 1943'te istasyonu gezmiş ve kurumun adını "Turunçgiller İstasyonu" olarak değiştirmiştir⁵⁰.

İstasyon, Antalya il genelinde üstün başarılar elde etmiştir⁵¹.

YIL	PORTAKAL (ADET)	LİMON (ADET)	MANDALİNA (ADET)
1925	-	-	-
1933	10.000.000	283.000	-
1941	42.655.000	12.000.000	13.000.000
1945	25.000.000	25.740.000	30.000.000

Günümüzde, Narenciye Araştırma Enstitüsü adını alan istasyon, Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü'nün alt birimi olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

II- İPEKBÖCEKÇİLİĞİ MEKTEBİ

Eldeki kayıtlara göre, İpekböcekçiliği Mektebi 1928'de açılmıştır. Ancak tüm çabalarımıza karşın ilk kurulduğu yer saptanamamıştır. 1931'de, Karaalioğlu Parkı civarına taşındığı bilinmektedir⁵². 1934'de, keşif bedeli 4,439 Lira 98 Kuruş olan yeni bir yapılanmaya gidilmiş, bu amaçla gazetelere ilan verilmiştir⁵³. Bu yeni yapı, okulun laboratuvarı olarak hizmet görecek İpekböcekçiliği İstasyonu'dur.

49 Cumhuriyet Arşivi, Fon Kodu: 30..18.1.2, Yer No: 79.83..4, Fon Kodu: 30..18.1.2, Yer No: 82.28..11

50 *Resmi Antalya*, 14 Mayıs 1943.

51 Muhammet Güçlü, a.g.e., s. 58.

52 "Ziraat İşleri", *Türk Akdeniz*, S.1, s. 64.

53 *Antalya*, 8 İkciteşrin 1934.

1935 – 1939 yılları arasında okuldan mezun olan öğrenciler⁵⁴:

DÖNEM	MEZUN
1935 – 1936	14
1936 – 1937	10
1937 – 1938	25
1938 – 1939	75

14 Mart 1935 tarihli Antalya Gazetesi'nde yer alan bir ilandan öğrendiğimize göre, okula kayıt koşulları şunlardır:

- 1- 17 yaşını bitirmiş olmak
- 2- İlkokul mezunu olmak (Şayet ilkokul bitirilememiş ise ayrı bir sınav açılacaktır.)
- 3- Cinsiyet ayrımı yoktur
- 4- Yapılacak giriş sınavı matematik ve Türkçe üzerinedir
- 5- Kayıt, 9 Mart 1935'den 29 Mart 1935'e kadardır
- 6- Dersler 30 Mart 1935, Cumartesi günü başlayacaktır⁵⁵.

26 Mart 1936 tarihli bir başka ilanda ise şöyle denilmektedir:

- 1- İlkokulu bitiren kadın ve erkeklerin dilekçe ile müracaat etmeleri gerekmektedir.
- 2- Kayıt, 18 Mart 1936'dan, 29 Mart 1936'ya kadardır⁵⁶.

Aynı yıl okula bağlı olarak, Böcekthane Kışlak ve Umumî Kuluçka Müessesesi çalışmalarına başlamıştır. Bu kurum, aynı zamanda Antalya topraklarında “fennî şeraitle tohumlama yapan” ilk kuruluş-
tur ve aynı yıl halka 16.000 dut fidanını ücretsiz dağıtmıştır⁵⁷.

22 Aralık 1935 tarihli *Antalya Gazetesi*'nde yayınlanan “Yılbaşı Balosu” başlıklı yazıdan saptadığımızı göre, okul müdürü Ekrem Bey'dir⁵⁸.

54 “Ziraat İşleri”, s. 102.

55 *Antalya*, 14 Mart 1935.

56 *Antalya*, 26 Mart 1936.

57 *Antalya*, 23 Nisan 1936.

58 *Antalya*, 22 Aralık 1935.

1938'de düzenlenen I. Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi kayıtlarından anlaşıldığı kadarı ile, kurumun kadro tahsilâtı için 2.340 TL, genel masraflar ve işletmeleri için ise 1.700 TL ayrılmıştır. Aynı kayıtlardan, okula bir adet hademe alımı yapılacağına da öğreniyoruz⁵⁹.

Bazı tarih bilimciler, okulun 1938'de kapandığını iddia etmektedirler. Oysa ki, 1940 yılında yayınlanan *Antalya Gazetesi*'nde, okul müdürü Saadeddin Karacabey'in, Çanakale'ye tayini çıktığından söz edilmekte ve yerine Şevki Ekim'in getirildiği belirtilmektedir⁶⁰. Kaldı ki, 1945 tarihli bir başka kayıttan edindiğimiz bilgilere göre, okul içine, tavukçuluk ve arıcılık birimleri de açılmıştır⁶¹. Ancak adı geçen bu iki birimle ilgili hiçbir veriye ulaşamamıştır.

III- ANTALYA ZEYTİNCİLİK MÜTEHASSİSLİĞİ DAİRESİ

Günümüzde adı dahi anımsanmayan kurumlardan biri de, Antalya Zeytincilik Mütehassıslığı Dairesi'dir. Bu dairenin çalışma alanı, Antalya-İçel illerini kapsamakta olup, kuruluşu 1939 Eylül ayıdır⁶². Amacı, yabancı zeytinleri ıslah etmek ve konu ile ilgisi olan köylüleri eğitmektir⁶³.

Bu doğrultuda, Zeytin Mütehassısı Kadri Akçal, Ziraat Müdürü B. M. Şevki Ekim ve Orman Mühendisi Vecdi Bey'den oluşan bir komisyon kurulmuştur⁶⁴. Komisyonun ilk uygulaması, zeytincilikle ilgili yasalar gereği, her girişimciye, yirmi hektara kadar parasız zeytinlik vermek olmuştur. Yabancı zeytinliklerin ıslahı için harcanacak para, uzun vadelere bölünerek Ziraat Bankası'ndan alınacaktır⁶⁵. Adı geçen komisyonun bir diğer görevi de, yabancı zeytinlikleri orman alanlarından ayırarak sınırlama getirmektir. Bu iş için seçilen ilk yer Düzlerçamı civarındır⁶⁶.

59 I. Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi, Ankara, 1938, Seri: A, Tk: 2, s. 60.

60 *Antalya*, 16 Eylül 1940.

61 "Teşkilleri", *İpek*, s. 1, s. 64.

62 *Antalya*, 25 Eylül 1939.

63 *Antalya*, 15 Şubat 1940.

64 *Antalya*, 7 İllkânun 1939.

65 *Antalya*, 25 Eylül 1939.

66 *Antalya*, 7 İllkânun 1939.

Dairenin tam anlamıyla faaliyete geçmesi ise 15 Şubat 1940'ta gerçekleşmiştir⁶⁷. 25 Mart'ta yabani zeytinlerin aşılınması ve mevcut zeytinlerin ıslahı amacıyla nizamname hazırlanmış,⁶⁸ 16 Mayıs'ta uygulamaları yerinde görmek amacı ile denetim gezilerine çıkmıştır. İlk denetlenen bölge Döşemealtı'dır⁶⁹. Bunun dışında, budama, ağaç dikme ve köylüyü bilgilendirme gibi işlerde kullanılmak üzere dört bakım memuru alınmıştır. İlgili kurum hakkında bunların dışında hiçbir ciddi bilgiye ulaşılamamıştır.

SONUÇ

Cumhuriyetin ilk yılları, Antalya için tarımsal kalkınmanın altın dönemidir. Bugün adları bile anımsanmayan çok sayıda kurum açılmıştır. Ne yazık ki, bunların çoğu hakkında ne bir fotoğrafa, ne de belgeye ulaşılamamıştır. Mevcut bilgi kısıntıları, gazete arşivlerinden öteye gitmemektedir. Konu ile ilgili yapılacak bilimsel projelerin, ilerideki çalışmalara netlik kazandırması en büyük dileğimdir.

67 *Antalya*, 15 Şubat 1940.

68 *Antalya*, 25 Mart 1940.

69 *Antalya*, 16 Mayıs 1940